

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI

TO'PLAMI
2-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
2-QISM

JIZZAX-2025

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 368-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezlari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

+linguistic+analysis&ots=k_19AvEY6l&sig=M0H23IRFFwIgyBMOxROAC2oY1Pg

2. Rickford, John R., and John McWhorter. Language contact and language generation: Pidgins and creoles. *The handbook of sociolinguistics* (2017): 238-256. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405166256.ch14>

3. Tria, Francesca, et al. Modeling the emergence of contact languages. *PloS one* 10.4 (2015): e0120771. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0120771>

4. Van den Berg, M. C., P. C. Muysken, and N. S. H. Smith. Introduction: Creole studies and contact linguistics. Vol. 275. Mouton de Gruyter, 2015. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110343977.1/pdf?licenseType=restricted>

5. Mufwene, Salikoko S. The emergence of creoles and language change. *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology*. Routledge, 2015. 348-365. <https://api.taylorfrancis.com/content/chapters/edit/download?identifierName=doi&identifierValue=10.4324/9780203492741-27&type=chapterpdf>

6. Winford, Donald. Theories of language contact. *The Oxford handbook of language contact* (2020): 51-74. <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=z4dNEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA51&dq=Language+contact+theories+and+creole+formation:+historical+examples+and+linguistic+analysis&ots=AdxF-qdrdG&sig=IlcGhfpQT5jNDs1wADfcExS60q0>

7. Yakpo, Kofi. Towards a model of language contact and change in the English-lexifier creoles of Africa and the Caribbean. *English World-Wide* 38.1 (2017): 50-76. <https://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/eww.38.1.04yak>

8. Mayeux, Oliver. Rethinking decreolization: Language contact and change in Louisiana Creole. Diss. 2019. <https://www.repository.cam.ac.uk/items/50aa13af-cabf-4f91-8c3d-a493c0de4017>

9. Operstein, Natalie. Contact-genetic linguistics: Toward a contact-based theory of language change. *Language Sciences* 48 (2015): 1-15. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0388000114001272>

10. De Sousa, Silvio Moreira, Johannes Mücke, and Philipp Krämer. A history of Creole studies. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. 2019. <https://oxfordre.com/linguistics/display/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-387>

PSIXOLOGIYA VA TEXNOLOGIYA: MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRADIGAN ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Ravshanov Olim Ahmedovich

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda psixologiyaga ta'sir ko'rsatadigan texnologiya tendentsiyalarini ko'rib chish va raqamli texnologiyalardan foydalanishda

mijozlarga qanday foyda keltirishi va kelgusi yillar davomida ruhiy salomatlik tizimlarini o'zgartirishi mumkinligini ko'rib chishga qaratilgan.

Kalit so'zlar. texnologik tendentsiyalar, teleterapiya, onlayn maslahat, terapiya seanslari, sun'iy intellekt, chat-botlar va virtual, tashvish va depressiya, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish.

Antibiotiklardan tortib mobil ilovalargacha biotexnologiya va ma'lumotlar fanidagi yutuqlar kasalliklarni tashxislash, davolashni buyurish va minglab mijozlarga doimiy yordam ko'rsatishda inqilob qildi. Psixologiya teleterapiyadan tortib sun'iy intellektga asoslangan terapevtik qurilmalargacha bo'lgan texnologik yutuqlarning so'nggi to'lqinidan istisno emas. Raqamli vositalarni xulq-atvor fanlari, psixologik tadqiqotlar va amaliyotga integratsiyalashuvi bebaho imkoniyatlarni ochib beradi va tibbiy yordamni kengaytirish uchun qiziqarli istiqbollarni ochib beradi.

Shu maqsadda, keling, bugungi kunda psixologiyaga ta'sir ko'rsatadigan texnologiya tendentsiyalarini ko'rib chiqaylik va raqamli texnologiyalardan foydalanish mijozlarga qanday foyda keltirishi va kelgusi yillar davomida ruhiy salomatlik tizimlarini o'zgartirishi mumkinligini ko'rib chiqaylik. Psixologiyaga ta'sir qiluvchi texnologik tendentsiyalar. Yangi texnologiya tendentsiyalari tez rivojlanmoqda va shifoxonalarda ham, uylarda ham keng qamrovli istiqbolga ega. Texnologiya nafaqat klinik amaliyotni yaxshilaydi, balki murakkab ma'lumotlarni tahlil qilish va virtual tajribalarni osonlashtirish orqali klinik psixologiya tadqiqotlari mavzularini kengaytiradi.

Bugungi kunda psixologiyaning rivojlanishini belgilaydigan to'rtta asosiy tendentsiya:

1. Teleterapiya va onlayn maslahat. Covid-19 pandemiyasidan keyin teleterapiya sezilarli darajada kengaydi. Endi faqat nutq terapiyasi xizmatlarini taklif qiluvchi platformalar mavjud va xususiy amaliyotchilar Google Meet yoki Zoom kabi xizmatlar orqali videokonferentsiyalarni o'z ichiga olgan davolash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

2023 yilga kelib, psixologlarning 67 foizi kunduzgi va masofaviy psixiatriya yordamining gibridd modellari bilan shug'ullangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, teleterapiya ko'pincha tashvish va depressiya kabi ruhiy kasalliklarni davolashda yuzma-yuz terapiya kabi samaralidir. [1]. Bundan tashqari, teleterapiya mijozlar uchun ham qulayroq bo'lishi mumkin. Uyda bo'lgani kabi tanish muhitda terapevtik xizmatlarni tanlash tashvishlarni kamaytirishi va terapevtik jarayonni yanada qulayroq qilishi mumkin. Bundan tashqari, masofaviy yordamdan foydalanish cheklovlarini kamaytirish va onlayn terapevtik xizmatlarning keng tanlovi ruhiy salomatlik xizmatiga murojaat qilish bilan bog'liq stigmani bartaraf etishga yordam beradi va teleterapiyani kengroq aholi uchun ochiq qiladi.

2. Mobil sog'liqni saqlash ilovalari va yonida olib yuradigan qurilmalar. Mobil sog'liqni saqlash ilovalari va yonida olib yuradigan qurilmalar ruhiy salomatlikni kuzatish va yaxshilashning arzon va amaliy usullarini taklif etadi. Aslida, ular terapiya seanslari orasida o'z-o'zini boshqarish uchun samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin: [2].

- Kognitiv qobiliyatlarni rag'batlantirish;

- Xulq-atvor ko'nikmalarini rivojlantirish;
- Ijtimoiy yordam ko'rsatish;

Har bir ilova o'ziga xos bo'lsa-da, ko'pchilik simptomlarni kuzatadigan va foydalanuvchilarni har kuni yaxshi odatlar haqida eslatmalar bilan rag'batlantiradigan o'rnatilgan treker (kuzatish va tahlil qilish)lar bilan tinchlantiruvchi shablonlarni taklif qiladi. Foydalanuvchilar, shuningdek, qisqa yurish yoki meditatsiya kabi aqliy kuchni tiklashga yordam beradigan mashg'ulotlarni tanlashlari mumkin.

Olib yuriladigan qurilmalar mobil ruhiy salomatlik ilovalari bilan bir xil afzalliklarni taklif qiladi, ammo qurilmaga kirishning qo'shimcha afzalligi mavjud bo'ladi. Masalan, aqlli soatlar va fitnes-trekerlar yurak urish tezligi, faollik darajasi va uyqu sifati kabi bir qator sog'liq ko'rsatkichlarini kuzatishi mumkin.

Mijozlar va mutaxassislarining ma'lumotlariga kirish orqali olib yuriladigan qurilmalar:

- Mijozlarning simptomlarni idrok etishini yaxshilash;
- Psixologlarga davolanish rejalarini shaxsiylashtirishga yordam bering;

3. Sun'iy intellektga asoslangan terapevtik vositalar. Inson psixologiyasi kontekstida sun'iy intellekt (SI) mijozlarning tajribasini optimallashtirish, terapevtik vositalarni yaratish va hatto bolalar yoki qariyalar kabi zaif aholi bilan ishlashga aralashishni osonlashtirish uchun ishlatiladi. [3].

Masalan, xususiy amaliyotda ham, klinik sharoitda ham chat-botlar va virtual agentlar.

- Mijozlarni moslashtirish bilan bog'liq ma'muriy vazifalarni optimallashtirish;
- Semptomlarni aniqlash va dastlabki tashxis qo'yishda yordam berish;
- Davolash usullari va tavsiyalarini taqdim etish.

Ushbu afzalliklarga qaramay, psixologik amaliyotda SIDan foydalanish muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ya'ni, SI katta hajmdagi ma'lumotlarni to'playdi va sintez qiladi, shuning uchun shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va mijozning maxfiyligini saqlash uchun sun'iy intellektga asoslangan xavfsiz vositalar zarur. Bundan tashqari, olingan har qanday noto'g'ri qarashlar noto'g'ri yoki zararli terapiyaga olib kelishi va mijozning avtonomiyasiga kutilmagan ta'sir orqali ta'sir qilishi mumkin.

Va nihoyat, sun'iy intellekt inson terapevt taqdim etishi mumkin bo'lgan empatiya va individual yondashuv o'rnini bosa olmaydi. Shu sabablarga ko'ra, psixologik amaliyotda sun'iy intellekt dan ongli va strategik foydalanish mijozlarning ijobiy natijalarini saqlab qolish uchun juda muhimdir.

4. Psixologik tushunish uchun xulq-atvor tahlillari. Psixologik amaliyotda ma'lumotlar fanining usullarini qo'llash ruhiy salomatlik va ta'lim psixologiyasi haqida bebaho ma'lumot berishi, shuningdek, psixologik davolanishning yangi tendentsiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shifokorlar yozuvlari, klinik tadqiqotlar, internet faoliyati va olib yuriladigan qurilmalar kabi turli manbalardan katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish orqali xulq-atvor tahlillari quyidagilarga imkon beradi:

- Umumiy ruhiy salomatlik tendentsiyalarini bashorat qilish;
- Muayyan populyatsiyalarda favqulodda vaziyatlarni erta aniqlash va rejalashtirishni optimallashtirish;

- Umumiy ruhiy salomatlik muammolarini davolash rejalarini ishlab chiqish.

Shunga qaramay, mijozlarning sharhlari va davolanish sharhlari psixologik amaliyotning ajralmas qismidir va katta ma'lumotlar to'plamlari har doim ham individual psixologik va terapevtik mashg'ulotlarga xos bo'lgan nuanslarni hisobga olmaydi. Bundan tashqari, himoyalangan tizimlardan ma'lumotlarning buzilishi ma'lumotlar maxfiylikni buzishi mumkin, bu esa mijoz-mijoz munosabatlarining maxfiylikiga ta'sir qiladi.

Bizning PsyD va PhD dasturlarimiz talabalarni raqamli ruhiy salomatlik, terapiyada sun'iy intellektning axloqiy asoslari va psixologik tadqiqotlarda texnologiyadan foydalanishni o'rgatish orqali mavjud ko'nikmalarni rivojlantirishga undaydi. Klinik amaliyotda ilg'or texnologiyalarni qo'llashga qiziquvchilar uchun PsyD yoki PhD darajasini olish bunday innovatsion amaliyotlarda ixtisoslashish yo'lidagi birinchi qadam bo'lishi mumkin.

Psixologiya va texnologiyaning kelajagini qanday shakllantirish mumkin. Raqamli texnologiyalardan foydalanish inson faoliyatining deyarli barcha sohalariga tez tarqalmoqda va sekinlashuv belgilari kuzatilmaydi. Psixologiya eng yangi texnologik tendentsiyalar ta'sir ko'rsatgan sohalardan biridir. Sog'liqni saqlashni kengaytirish, ma'lumotlarni to'plash va optimallashtirish va mijozlarga ruhiy salomatligini yaxshilashda ishtirok etish uchun amaliy vositalarni taqdim etishda yutuqlarga erishildi. Uzluksiz ta'lim dasturlariga texnologiyaga yo'naltirilgan kurslar va treninglarni kiritish orqali Alliane sizga bir qadam oldinda bo'lishga va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dawn M Bellanti, DNP, MSN, Marija S Kelber, PhD, Don E Workman, PhD, Erin H Beech, MA, Brad E Belsher, PhD, "Rapid Review on the Effectiveness of Telehealth Interventions for the Treatment of Behavioral Health Disorders," Military Medicine, August 8, 2021.

2. Ravshanov O.A. Virtual psixologik xizmatni tashkil etishning vazifalari va afzalliklari. Муғаллим ҳам усликсиз билимлендируи Журнал, Нукус, 2023, 3 сон, 159 бет.

3. Ravshanov O.A. Oliy ta'limda psixologiyani o'qitishda raqamli transformatsiya. Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami. (Jizzax-2023-yil 19-20-may), (2-qism). <http://journal.jbnuu.uz>